

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра фізики твердого тіла

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан фізичного факультету

_____ Якібчук П.М.

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗИКА ТВЕРДОГО ТІЛА

галузь знань – **10** – природничі науки
напряму підготовки **104** Фізика та астрономія
фізичного факультету

Львів – 2020

ФІЗИКА ТВЕРДОГО ТІЛА. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямом підготовки **10. Природничі науки** — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. — 9с.

Розробник:

Гречух Т.З., канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри фізики твердого тіла

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізики твердого тіла

Протокол № ___ від “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри фізики твердого тіла

_____ (Капустяник В.Б.)

“___” _____ 20__ р

Схвалено вченою радою фізичного

Протокол № ___ від “___” _____ 20__ р.

“___” _____ 20__ р. Голова _____ (Якібчук П.М)

1. Опис навчальної дисципліни

(Витяг з робочої програми навчальної дисципліни “ **ФІЗИКА ТВЕРДОГО ТІЛА**”)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів, - 2	галузь знань 10 – природничі науки	Нормативна
Модулів – 2	Напрямок підготовки 104 Фізика та астрономія	<i>Рік підготовки:</i> 3-й
Змістових модулів – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Семестр</i> 5-й
Загальна кількість годин - 72		<i>Лекції</i> 18 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: <i>Аудиторних:</i> V семестр – 2 <i>Самостійної роботи студента:</i> V семестр – 2		<i>Практичні</i>
		<i>Лабораторні</i> 18 год
		<i>Самостійна робота</i> 36 год.
		<i>Вид контролю:</i> залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс Вступу до фізики твердого тіла є одним з курсів зі спеціальності “фізика” напряму “прикладна фізика” і є необхідним для підготовки спеціалістів у галузі фізики твердого тіла.

Мета: виробити у студентів розуміння основних понять, які стосуються широкого кола фізичних явищ, які мають місце у твердих тілах.

Завдання: навчити студентів застосовувати набуті знання з даного предмета для пояснення процесів і явищ, з якими вони стикаються при вивченні спеціальних курсів та виконанні курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати основні поняття та закони щодо фізичних властивостей твердих тіл.

вміти: застосовувати знання, отримані ними в курсах загальної фізики до аналізу фізичних явищ в твердих тілах та інтерпретації результатів вимірювань, отриманих в експериментах лабораторного практикуму та в наукових дослідженнях.

Для вивчення дисципліни необхідні знання з усіх розділів курсу загальної фізики, зокрема, електрики та магнетизму, атомної фізики, математичного аналізу, вищої алгебри та тензорного аналізу.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Класифікація твердих тіл. Ідеальні кристалічні структури. Дефекти кристалічної структури.

Тема 1. Класифікація твердих тіл.

1. Класифікація твердих тіл за типами хімічного зв'язку. Трансляційна і точкова симетрія. Класифікація твердих тіл за типами симетрії. Просторові групи.
2. Поліморфізм і структурні фазові переходи. Модульовані структури, співмірні та неспівмірні фази.

Тема 2. Дефекти кристалічної структури.

3. Точкові дефекти. Принцип електронейтральності. Центр забарвлення.
4. Лінійні дефекти, дислокації. Двовимірні дефекти і полікристалічність. Об'ємні дефекти.

Змістовий модуль 2. Елементи теорії коливань ґратки. Електронні енергетичні стани. Домішкові стани. Напівпровідники.

Тема 3. Коливні та електронні енергетичні стани ідеальних кристалічних структур.

5. Коливання одновимірних простої та складної ґраток. Квантування коливань, газ фононів. Теплоємність в класичній та квантовій теоріях.
6. Електрони в ідеальній кристалічній ґратці. Енергетичні зони, характер їх заповнення. Діелектрики, напівпровідники, метали.

Тема 4. Домішкові енергетичні стани.

7. Точкові дефекти в кристалічних структурах. Домішкові стани.
8. Невласна провідність, напівпровідники n- і p-типу. Випростувальна дія p-n переходу.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Механічні та електричні властивості твердих тіл. Метали.

Тема 5. Механічні властивості твердих тіл.

9. Елементи теорії пружності неперервних середовищ. Тензори напружень та деформацій.
10. Однорідні деформації в твердих тілах. Закон Гука.
11. Пружні хвилі в кристалах.

Тема 6. Електропровідність металів.

12. Класична модель газу вільних електронів Друде.
13. Квантова модель газу вільних електронів Фермі. Електронна теплоємність та електропровідність в моделях Друде та Фермі.

Змістовий модуль 4. Основні фізичні явища в діелектриках та магнетиках.

Тема 7. Діелектрики.

14. Основні види поляризації в діелектриках.
15. Піроелектричний ефект. П'єзоелектричний ефект та електрострикція.
16. Діелектричні властивості сегнетоелектриків.

Тема 8. Магнетики.

17. Класифікація магнітних речовин. Магнітна сприйнятливність діамагнетиків та парамагнетиків.
18. Феромагнетики, доменна структура. Закон Кюрі-Вейса.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7
МОДУЛЬ 1						
<i>Змістовий модуль 1. Класифікація твердих тіл. Ідеальні кристалічні структури. Дефекти кристалічної структури.</i>						
Тема 1. Класифікація твердих тіл.	8	2	-	2	-	4
Тема 2. Дефекти кристалічної структури.	8	2	-	2	-	4
<i>Разом – зм. модуль 1</i>	16	4	-	4	-	8
<i>Змістовий модуль 2. Елементи теорії коливальних ґратки. Електронні енергетичні стани. Домішкові стани. Напівпровідники.</i>						
Тема 3. Коливні та електронні енергетичні стани ідеальних кристалічних структур.	16	4	-	4	-	8
Тема 4. Домішкові енергетичні стани.	8	2	-	2	-	4
<i>Разом – зм. модуль 2</i>	24	6	-	6	-	12
МОДУЛЬ 2						
<i>Змістовий модуль 3. Механічні та електричні властивості твердих тіл. Метали.</i>						
Тема 5. Механічні властивості твердих тіл.	8	2	-	2	-	4
Тема 6. Електропровідність металів.	8	2	-	2	-	4
<i>Разом – зм. модуль 3</i>	16	4	-	4	-	8
<i>Змістовий модуль 4. Основні фізичні явища в діелектриках та магнетиках.</i>						
Тема 7. Діелектрики.	8	2	-	2	-	4
Тема 8. Магнетики.	8	2	-	2	-	4
<i>Разом – зм. модуль 4</i>	16	4	-	4	-	8
Усього годин за V семестр	72	18	-	18	-	36
Усього годин	72	18	-	18	-	36

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пряма і обернена ґратка. Метричні тензори.	2
2	Індексація вузлів, напрямів та площин ґраток Браве.	2
3	Коливання одновимірних ґраток. Теплоємність ґраток.	2
4	Властивості зонного спектру. Рівень Фермі.	2
5	Рівень Фермі у напівпровідниках.	2
6	Симетрія тензорів напружень та деформації.	2
7	Теплоємність газу електронів в моделях Друде та Фермі..	2
8	Коефіцієнти електрострикції та пезооптичного ефекту.	2
9	Магнітна сприйнятливність парамагнетиків.	2

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Класифікація твердих тіл за типами хімічного зв'язку. Трансляційна і точкова симетрія. Класифікація твердих тіл за типами симетрії. Просторові групи.	2
2	Поліморфізм і структурні фазові переходи. Модульовані структури, співмірні та неспівмірні фази.	2
3	Точкові дефекти. Принцип електронейтральності. Центр забарвлення.	2
4	Лінійні дефекти, дислокації. Двовимірні дефекти і полікристалічність. Об'ємні дефекти.	2
5	Коливання одновимірних простої та складної ґраток. Квантування коливань, газ фононів. Теплоємність в класичній та квантовій теоріях.	2
6	Електрони в ідеальній кристалічній ґратці. Енергетичні зони, характер їх заповнення. Діелектрики, напівпровідники, метали.	2
7	Точкові дефекти в кристалічних структурах. Домішкові стани.	2
8	Невласна провідність, напівпровідники n- і р-типу. Випростувальна дія p-n переходу.	2
9	Елементи теорії пружності неперервних середовищ. Тензори напружень та деформацій.	2
10	Однорідні деформації в твердих тілах. Закон Гука.	2
11	Пружні хвилі в кристалах.	2
12	Класична модель газу вільних електронів Друде.	2
13	Квантова модель газу вільних електронів Фермі. Електронна теплоємність та електропровідність в моделях Друде та Фермі.	2
14	Основні види поляризації в діелектриках.	2
15	Піроелектричний ефект. П'єзоелектричний ефект та електрострикція.	2
16	Діелектричні властивості сегнетоелектриків.	2
17	Класифікація магнітних речовин. Магнітна сприйнятливність діамагнетиків та парамагнетиків.	2
18	Феромагнетика, доменна структура. Закон Кюрі-Вейса.	2
	Разом за V семестр	36
	Разом	36

10. Методи контролю

Контроль засвоєння матеріалу включає поточний контроль (тестові завдання за чотирма змістовими модулями, $4 \times 7,5 = 30$ балів), оцінку звітності за виконаними лабораторними роботами (60 балів), відвідування лекційних та лабораторних занять (10 балів) — разом за семестр 100 балів.

11. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Приклад розподілу балів, які отримують студенти (для заліку)

Поточне тестування та самостійна робота								Робота на лабораторних	Відвідування	Сума
ЗМ 1		ЗМ 2		ЗМ 3		ЗМ 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
4	3	4	4	4	4	3	4	60	10	100

Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90–100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		

12. Методичне забезпечення

1. Клим М.М., Якібчук П.М. Молекулярна фізика. –Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2003.
2. Болеста І.М. Фізика твердого тіла. –Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2003.

13. Рекомендована література

Базова

1. Киттель Ч. Введение в физику твёрдого тела.-М.:ФМ, 1963.
2. Жданов Т.С., Худжуа А.Г. Лекции по физике твёрдого тела -М.:Изд-во Моск. ун-та, 1988.

Допоміжна

1. Ансельм А. И. Введение в теорию полупроводников.-М.:Наука, 1978.
2. Шаскольская М.П. Кристаллография. –М.:Высшая школа, 1976.
3. Кацнельсон А.А. Введение в физику твёрдого тела.-М.:, Изд-во Моск. ун-та, 1984.